

«КАВКАЗЪ» լրագրում սպուած է հետեւեալ հաղորդագրութիւնը.

Կիրակի, ապրիլի 22-ին, ամբոխը, որ առաւելապէս բաղկացած էր տեղական գործարանների և արհեստանոցների բանուորներէից, անկարգութիւններ արաւ Թիֆլիսի Սօլդատսկի բազարում։ Օգուտ քաղելով կիրակնօրեայ տօնավաճառի առիթով հաւաքուած ժողովրդի խումն բաղմութիւնից, կարգը խանգարողները, թուով 300-ից մինչև 400 մարդ, առանձին-առանձին, զանազան ճանապարհներով, իբր ծախող և առնողներ, հաւաքուեցին Բազարի հրապարակում։ Առաւօտեան 11 ժամին մի քանի մարդիկ նրանց միջից, ցոյց անողներին միատեղ ժողովելու և հետաքրքրուողների ուշադրութիւնը գրաւելու համար, սկսեցին աղմուկ հանել և ապա արդէն ամբոխը, միանալով և մետաքսեայ կտորից մի դրօշակ բարձրացնելով, շարժուեց «Վեւիկօկնեաժակի Նօմերներ»-ից Սօլդատսկի բազարով դէպի Գօլօվինսկի պրօսպէկտը։ Ոստիկանութիւնն առաջարկեց ամբոխին ցրուել, իսկ պրիստաւի օգնական Գէդէվանօւ ոստիկանական զինուորների հետ միասին փորձեց խլել դրօշակը, բայց դրան իբրև պատասխան տեղացին նրանց վրայ հարուածներ դադանի բերուած կարճ փայտերով և ծառի արմատաձողերով։ Ամբոխի մէջ եղած անձերից մի քանիսը մինչև անգամ դաշոյններ մերկացրին։ Չր նայելով խռովարարների թուական հազարն գերազանցութեանը, ոստիկանութեանը, այնուամենայնիւ, աջողուեց հէնց այդ տեղում պատռել և գրաւել դրօշակը։ Յուզուած ամբոխը փորձեց առաջ գնալ, քարշ տալով հարուածներից ուշաթափուած Գէդէվանօվին և շարունակելով կատաղի պայքարը ոստիկանութեան դէմ։ Շուկայում իրանց գործերով զանուող զինուորները, զօրքի զանազան մասերից, և շատերը տեղացի բնակիչներից, տեսնելով ոստիկանների դժուար դրութիւնը, ինքնաբերաբար մի քանի մարդուց բաղկացած խմբեր կազմելով, սկսեցին եռանդով օգնել ոստիկանութեան։ Տեղի ունեցաւ ընդհանուր խառնակութիւն և կռիւ, որոնց անխուսափելի հետևանքն եղան վնասուածներ թէ մէկ և թէ միւս կողմից։ Այդ ժամանակ ցոյց անող ամբոխի միջից արձակուեցին բէվօլուէրի վեց հարուածներ և ոստիկանական զինուոր Կիտանցեւի երկու գնդակով վէրքեր ստացաւ ազդրին և ուսին։ Ոստիկանութեան և զինուորների միացած ջանքերով ամբոխի շարժումը այդ տեղում կանգ առաւ։ Հեծեալ ոստիկանութեան զինուորների և ոստիկանական հեծեալ պահապանների հետ շտապով եկած ոս-

տիկանապետը դադարեցրեց կռիւը, ձերբակալեց գլխաւոր յանցաւորներին և վերջնականապէս ցրուեց ամբոխը: Անկարգութիւնների տեղը նոյն ժամանակ եկաւ և նահանգապետը, ձի հեծած, դաշտային ժանդարմների ուղեկցութեամբ, և սկսեց ղեկավարել կարգի վերջնական վերահաստատութեան համար ձեռնարկած միջոցները: Միաժամանակ հասան և նահանգապետի կողմից կանչուած կովկասեան սապեօրների առաջին բաժախօնը և խօպերեան գնդից 30 կօզակներ և իրանց ներկայութեամբ նպաստեցին այդ քաղաքամասի յուզուած ազգաբնակչութեան կատարեալ խաղաղացմանը: Անկարգութիւններն ընդհանրապէս, նրանց ծագման սկզբից մինչև շուկան խոռվարար ամբոխից մաքրելը, տեեցին մօտ քառորդ ժամ, իսկ այն ժամանակամիջոցը, երբ անկարգութիւնները սուր կերպարանք էին ստացել, տեեց ոչ աւելի քան ութ րոպէ:

Այն անձերից, որոնք ղեկավարող դեր էին խաղում անկարգութիւնների մէջ, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց տեղնուտեղը 41 հոգու, որոնց մեծ մասը բանուորներ են, մէկը՝ խարկօլի ուսանող և երեքը՝ կանանց բարձրագոյն կուրսերի ուսանողուհիներ, աքսորուած Պետերբուրգից վերջին անկարգութիւնների համար:

Մինչև այժմ պարզուած է, որ անկարգութիւնների միջոցին վնասուել են՝ ոստիկանապետ Կօվալեւ, որի ծունկը ջարդեց և ոտնաթաթը դուրս գցեց այն ձին, որի վրայ նստած էր նա և որ վաղ տալիս վայր ընկաւ, թէև այնուհետև նա շարունակում էր կատարել իր պարտաւորութիւնները դեռ էլի մի քանի ժամուայ ընթացքում. պրիստաւի օգնական Գէդէվանօվ, որ ստացել է ձեռքի և ձախ կողքի սաստիկ, բայց ոչ վտանգաւոր ջարդուածքներ. վերոյիշեալ ոստիկանական զինուոր Կիտանցեւ և մի քանի ուրիշները, որոնք ստացել են հարուածներ և թեթև վէրքեր:

Յոյց անող ամբոխի միջից վնասուել են լուրջ կերպով՝ Մամալաձէ, որ բէվօլուէր էր արձակում, և թեթև կերպով՝ Դրօշակը կրողներին մէկը. աւելի կամ պակաս չափով սաստիկ ջարդուածքներ ստացել են ձերբակալուածներից 9 հոգի:

Մայիսի 7-ին, ճաշի ժամանակուայ ընդմիջումից յետոյ, Օբուխօվի պողպատ-ձուլարանի գործարանում, Ալէքսանդրօվսկ գիւղում, Շլիսէլբուրգեան տրակտի վրայ, գործարանի զանազան բաժանմունքների մօտ 200 բանուորներ դադարեցրին աշխատանքը և գործարանի կառավարչի օգնական

փոխ-գնդապետ Իվանովին բացատրութիւններ տալու ժամանակ զանազան անհիմն պահանջներ արեցին: Փոխ-գնդապետ Իվանովի ապարդիւն յորդորներէց յետոյ՝ սկսել աշխատանքը, բանուորները թափուեցին դէպի գործարանը, նշան տուեցին գործարանի սուղոցով դադարեցնելու աշխատանքները և ուժով սկսեցին կանգնեցնել մեքենաները: Փոխ-գնդապետ Իվանով, գործարանում ունենալով միայն 40 մարդուց բաղկացած զինուորական խումբ, խնդրեց ոստիկանութեան աջակցութիւնը: Կանչուեցին երկու էսկադրօն ժանդարմներ, հեծեալ ոստիկանութեան պահակախմբի բաժանմունքը և ոստիկանական պահեստի մօտ 200 ոստիկաններ, այդ միջոցին գործարանի բոլոր բանուորները, մինչև 3,600 մարդ, թողեցին իրանց գործը և աղմուկով ու սուղոցներով սկսեցին փողոց դուրս գալ: Բանուորներից մէկը դանակով մի քանի վէրքեր հասցրեց գործարանի դռների մօտ կանգնած պահապանին և այդտեղ էլ դէմքի վրայ վէրք ստացաւ ամբոխից արձակուած քարով թաղաին վերակացուն: Բարուորների խումբը գրաւեց Շլիսէլբուրգեան տրակտի ամբողջ փողոցը և տների հարևան բազերը. ձիաքաչի երթեկութիւնը կանգնեցրին նրանք: Ոստիկանապետ գնդապետ Պօլիբին, որի կարգադրութեան տակ էր գտնուում եկած ոստիկանական զօրաբաժինը, երկիւղ կրելով հետագայ բարդութիւններից, հոգ տարաւ ամենից առաջ փողոցը այդ ամբոխից մաքրելու մասին: Երբ ապարդիւն անցաւ նրա պահանջը՝ ցրուել, նա ամբոխի վրայ ուղղեց հեծելախումբը և ժանդարմներին՝ Թէ ամբոխից և թէ մօտակայ շինութիւնների ցանկապատերից քարէ կարկուտ թափուեց ժանդարմների վրայ, և հեծեալ ոստիկանները ստիպուած էին յետ քաշուել դէպի Սբուխովի գործարանը: Այն ժամանակ գնդապետ Պօլիբին օգնութեան կանչեց գործարանի զինաւորուած պահակախումբը, որ արդէն կազմ և պատրաստ էր գործարանի բակում: Այդ պահակախմբի և ոստիկանների վրայ կրկին քարեր թափուեցին բանուորների կողմից, մի և նոյն ժամանակ ամբոխից մի քանի հրացանաձգութիւններ եղան, սակայն ոչ ոք չը վիրաւորուեց. այն ժամանակ գնդապետ Պօլիբին հրամայեց կրակ բանալ, յանձնարարելով այդ բանը բոցմանին՝ գործարանային պահակախմբի հրամանատարին: Երեք անգամ հրացանաձգութիւն եղաւ, որից սպանուեց մէկը և վիրաւորուեցին ութ բանուորներ: Դրանից յետոյ ամբոխը սկսեց ցիրուցան փախչել: Այդ ժամանակ հասան և օմսկեան հետակ գնդի պահանջուած վաշտերը, որոնց աջակցութեամբ գնդապետ Պօլիբին կարգադրեց հեռացնել բանուորներին հարևան բակերից, որտեղից նրանք շարունակում էին քարեր արձակել զօրքի

վրայ, Այդ ժամանակ ձերբակալուեցին 100 մարդ: Բանուորների հետ եղած ընդհարման ժամանակ գլխին և ոտքին քարի վէրք ստացաւ գնդապետ Պօլիբին, իսկ հասարակ ոստիկաններից քարերով վիրաւորուած են 11 ոստիկաններ, որոնցից եօթը աւելի ծանր և թաղային տեսուչը: Վիրաւորուածներից մի բանուոր մայիսի 8-ին վախճանուեց, իսկ մնացածները ղետեղուած են հիւանդանոցում:

Բարձրագոյն հրովարտակ Պետական Խորհրդին

«Երջանկալիչատակ Կայսր Ալեքսանդր-Օրհնեալը, ոգևորուած բուն ձգտումով դէպի հայրենիքի բարօրութիւնը, թագաւորութեան առաջին օրերից իր հոգածութիւնների առարկայ դարձրեց օրինականութեան ամուր հաստատութիւնը կայսրութեան մէջ. այդ նպատակով 1801 թուի մարտի 30-ին, նա հիմնեց առանձին Խորհուրդ, Պետական անուանուած, Միապետի վստահութիւնը վայելող անձերից: 1801 թուի ապրիլի 5-ին Խորհուրդին տուած հրամանի մէջ որոշուած է նրան պատկանող նպատակը—դնել կայսրութեան ոյժը և բարօրութիւնը օրէնքի անսասան հիմքի վրայ: Խորհուրդը հաստատելու հէնց սկզբին որոշուած էր տալ նրան հաստատուն կազմակերպութիւն հետագայում, որ և իրագործուեց 1810 թուին նոր կազմակերպութեան հրատարակութեամբ: Կայսր Նիկօլայ I 1842 թուին շնորհեց Խորհրդին այժմ գործող հիմնարկութիւնը, որի մէջ պահանջուած են նախկինի հիմնական դժերը: Համարեա վաթսուց տարի անցնելուց յետոյ այդ օրէնսդրութիւնը ևս արդէն չէ համապատասխանում օրէնսդրական գործերի ընթացքի փոփոխուած պայմաններին, այդ պատճառով Մենք հրամայեցինք վերաքննել Խորհրդի հիմնարկութիւնը և պահպանել նրա մէջ այն գլխաւոր սկզբունքները, որոնք համապատասխան են Ռուսական Միապետութեան վարչութեան եղանակին, և լրացնել նրան մի քանի կանոններով՝ Խորհուրդը մտնող առանձնապէս նշանաւոր և բարդ նախագիծները կշռադատելու կարգի վերաբերմամբ: Այդ հիմունքների վրայ կազմուած օրէնսդրութիւնը Մենք բարեօր համարեցինք հաստատել: Տալով Պետական Խորհրդին նրա հարիւրամեայ գոյութեան յիշատակին նուիրուած օրը նորոգուած կազմակերպութիւն, Մենք առանձին երախտագիտութեամբ դարձնում ենք Մեր ուշադրութիւնը Խորհրդի փառաւոր անցեալի վրայ՝ նրա հիմնարկութեան օրից սկսած: Չորս թագաւորութիւններ մտան պատմութեան շրջանը. նրանց տեղութեան ժամանակ կոչուած մասնակից լինելու Օրէնսդրի աշխատանքներին,